

Διερεύνηση των Αντιλήψεων των Εμπλεκομένων για την Αξιοποίηση του Ωφέλιμου Διδακτικού Χρόνου στα Δημοτικά Σχολεία της Κύπρου (Σεπτέμβριος 2016)

1. Ταυτότητα της έρευνας

Η έρευνα στην οποία αναφέρεται η παρούσα έκθεση έχει σχεδιαστεί με στόχο τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τον τρόπο με τον οποίο κατανέμεται ο σχολικός χρόνος στις διάφορες συνιστώσες του. Ειδικότερα, η έρευνα εστιάστηκε στην καταγραφή των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών όσον αφορά (α) στην κατανομή του σχολικού χρόνου στις επιμέρους συνιστώσες του (χρόνος διδασκαλίας, προγραμματισμένες δραστηριότητες/εκδηλώσεις, νεκρός/αναξιοποίητος χρόνος) κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, και (β) στους παράγοντες που τείνουν να περιορίζουν τον ωφέλιμο διδακτικό χρόνο και κατά πόσο αυτοί επηρεάζουν το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων ή εστιάζουν κυρίως σε μεμονωμένα γνωστικά αντικείμενα.

2. Μεθοδολογία

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας έχουν συλλεγεί δεδομένα από συνολικά 533 εκπαιδευτικούς, δείγμα το οποίο καλύπτει το σύνολο των επαρχιών και το εύρος των οργανικών θέσεων που συνδέονται με διδακτικό έργο (Διευθυντής/Διευθύντρια, Βοηθός Διευθυντής/Διευθύντρια, Δάσκαλος/Δασκάλα). Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίου που αναπτύχθηκε για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε τέσσερις ενότητες. Η πρώτη αποσκοπούσε στη συλλογή δεδομένων για δημογραφικά στοιχεία που περιγράφουν τους συμμετέχοντες. Η δεύτερη

επικεντρωνόταν στην καταγραφή των απόψεων των συμμετεχόντων (α) για την ποσοστιαία κατανομή του σχολικού χρόνου στις επιμέρους συνιστώσες του (χρόνος διδασκαλίας, χρόνος προγραμματισμένων εκδηλώσεων, νεκρός/αναξιοποίητος χρόνος) και (β) στο ποσοστό του χρόνου διδασκαλίας που αναλογεί στον ωφέλιμο διδακτικό χρόνο. Η τρίτη ενότητα διερεύνησε συγκεκριμένους πιθανούς παράγοντες στους οποίους οφείλεται ο περιορισμός του ωφέλιμου διδακτικού χρόνου, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς. Τέλος, στο τέταρτο μέρος διερευνήθηκε ο βαθμός, στον οποίο ο περιορισμός του ωφέλιμου διδακτικού χρόνου τείνει να επηρεάζει το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων ή μόνο μεμονωμένα μαθήματα.

Το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή, αυτοματοποιώντας έτσι τη διαδικασία συλλογής και οργάνωσης των δεδομένων. Για την επεξεργασία των δεδομένων αξιοποιήθηκαν στοιχεία περιγραφικής στατιστικής. Στις ερωτήσεις στις οποίες ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να καταγράψουν τον χρόνο που θεωρούν ότι δεσμεύεται από τις διάφορες συνιστώσες του σχολικού χρόνου, υπολογίστηκε η μέση ποσοστιαία κατανομή και η αντίστοιχη τυπική απόκλιση. Στις ερωτήσεις στις οποίες ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ιεραρχήσουν συγκεκριμένους παράγοντες ως προς τη βαρύτητά τους σε σχέση με τη δέσμευση ωφέλιμου διδακτικού χρόνου, υπολογίστηκε η διάμεσος και η επικρατούσα τιμή.

3. Αποτελέσματα

Ένα βασικό εύρημα που προκύπτει από την επεξεργασία των δεδομένων είναι ότι, με βάση τις απόψεις των εκπαιδευτικών, ο ωφέλιμος διδακτικός χρόνος αντιστοιχεί στο 76,3% του συνολικού σχολικού χρόνου (ο οποίος περιλαμβάνει το σύνολο του χρόνου που αντιστοιχεί στις διδακτικές περιόδους του ωρολόγιου προγράμματος, με εξαίρεση τον χρόνο που

αντιστοιχεί στα διαλείμματα). Ο υπόλοιπος χρόνος (23,7%) είτε δεσμεύεται για συμμετοχή σε δραστηριότητες ή εκδηλώσεις που έχουν προγραμματιστεί και υλοποιούνται στο επίπεδο της σχολικής μονάδας (10,7%) είτε χρησιμοποιείται για τη διαχείριση διαδικαστικών ζητημάτων ή πειθαρχικών θεμάτων εντός της τάξης (8,8%). Τέλος, ποσοστό 4,2% του σχολικού χρόνου αφορά στον πρακτικά αναξιοποίητο ή νεκρό χρόνο (π.χ. χρόνο για επιστροφή στην τάξη μετά από διάλειμμα). Ένα άλλο βασικό εύρημα είναι ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν πως ο περιορισμός του ωφέλιμου διδακτικού χρόνου μπορεί να αποδοθεί στη συνδυασμένη δράση ενός μεγάλου εύρους παραγόντων, οι οποίοι, ωστόσο, όταν κρίνονται μεμονωμένα χαρακτηρίζονται, συνήθως, από σχετικά χαμηλή ή μέτρια επίδραση. Εξάιρεση αποτελεί ο παράγοντας που αφορά στη συμμετοχή σε πρόβες για ενδοσχολικές γιορτές, τον οποίο οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να θεωρούν ιδιαίτερα σημαντικό, αποδίδοντάς του μεγάλη βαρύτητα όσον αφορά στην επίδρασή του στη δέσμευση ωφέλιμου διδακτικού χρόνου. Τέλος, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε ότι το φαινόμενο του περιορισμού του ωφέλιμου διδακτικού χρόνου αφορά στο σύνολο των γνωστικών αντικειμένων (N=419, 78,6%), ενώ οι υπόλοιποι συμμετέχοντες (N=114, 21,4%) δήλωσαν ότι περιορίζεται σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα.

4. Καταληκτικά σχόλια

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα ευρήματα της έρευνας αναφορικά με την κατανομή του διδακτικού χρόνου στις επιμέρους συνιστώσες του, φαίνονται να συνάδουν με αντίστοιχα ευρήματα άλλων ερευνών. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι τα ερωτήματα στα οποία εστίασε η έρευνα, επικεντρώνονται στις απόψεις των εκπαιδευτικών για τα υπό διερεύνηση ζητήματα. Μια πιθανή επέκταση της παρούσας έρευνας, η οποία θα μπορούσε δυνητικά να οδηγήσει σε

πιο αντικειμενική καταγραφή της πραγματικής έκτασης του ωφέλιμου διδακτικού χρόνου, περιλαμβάνει τη συστηματική παρατήρηση της λειτουργίας σχολικών μονάδων (και μεμονωμένων τμημάτων) με στόχο την καταγραφή του τρόπου με τον οποίο κατανέμεται τόσο ο σχολικός όσο και ο διδακτικός χρόνος.